



พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ ของไทย

กรมทรัพยากรธรณี
www.dmr.go.th

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม



จัดทำโดย
กลุ่มงานประชาสัมพันธ์

พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง จังหวัดขอนแก่น PHUWIANG DINOSAUR MUSEUM



ศูนย์ศึกษาวิจัยซากดึกดำบรรพ์ไดโนเสาร์ภูเวียง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

ซากดึกดำบรรพ์ของไดโนเสาร์เมืองไทยได้มีการค้นพบกันมาเป็นเวลานานแล้ว กระดูกชิ้นแรกของไดโนเสาร์พบที่ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2519 โดยนายสุธรรม เข้มนิยม นักธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี ขณะสำรวจแร่ยูเรเนียม ในหินหมวดเสาหัว ที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง บริเวณห้วยประดู่ดีหมา กระดูกชิ้นนี้มีความกว้างยาวประมาณ 1 ฟุต จากการเปรียบเทียบพบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับไดโนเสาร์ซอโรพอด ซึ่งมีขนาดใหญ่ยาวประมาณ 15 เมตร และจากการตรวจสอบพบว่าเป็นส่วนปลายล่างสุดของกระดูกสันหลังของไดโนเสาร์จำพวกกินพืช ดังนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา จึงมีงานสำรวจซากดึกดำบรรพ์สัตว์มีกระดูกสันหลังในประเทศไทยร่วมกันระหว่างนักธรณีวิทยาจากฝ่ายโบราณชีววิทยา กองธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี และผู้เชี่ยวชาญชาว

ฝรั่งเศส มีการสำรวจขุดค้นฟอสซิลไดโนเสาร์และสัตว์มีกระดูกสันหลังในประเทศไทยอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกันมาตลอดจนถึงปัจจุบัน พบไดโนเสาร์กว่า 16 ชนิดที่แตกต่างกันในช่วงอายุตั้งแต่ 210-100 ล้านปี



แหล่งขุดค้นพบซากฟอสซิลไดโนเสาร์

ภายหลังจากการค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ชิ้นแรกแล้ว ต่อมาก็ได้มีการขุดค้นพบซากฟอสซิลรวมถึงรอยเท้าไดโนเสาร์ รวม 9 หลุม ดังนี้

หลุมที่ 1 (ประดู่ดีหมา)

เริ่มต้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2525 คณะสำรวจโบราณชีววิทยาไทย-ฝรั่งเศส ได้ค้นพบฟอสซิลกระดูกชิ้นหนึ่งบนยอดภูประดู่ดีหมา เมื่อทำการขุดคุ้ยขึ้นดินบริเวณนั้น สิ่งปรากฏให้เห็นแก่สายตาของทุกคน ก็คือกระดูกของไดโนเสาร์ขนาดใหญ่จำนวนมากเรียงรายอยู่ในชั้นหิน และนี่ก็เป็นหลุมขุดค้นที่มีความสำคัญยิ่งของประวัติศาสตร์ การค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก

หลุมที่ 2 (ถ้ำห้วย)

ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. 2532 ได้มีการขุดค้นพบกระดูกส่วนคอของไดโนเสาร์ซอโรพอดเรียงต่อกัน จำนวน 6 ชิ้น ซึ่งหลุมขุดค้นแห่งนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จทอดพระเนตร เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2532 และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ได้เสด็จเยี่ยมชม เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2533



แผนที่หลุมขุดค้นไดโนเสาร์ บริเวณเขตอุทยานแห่งชาติภูเวียง

หลุมที่ 3 (ห้วยประดู่ดีหมา)

การพบและขุดค้นเมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2536 พบว่ามีชิ้นกระดูกไดโนเสาร์หลายชิ้นฝังตัวอยู่ในหินทรายแข็ง จาก

การตรวจสอบพบว่าเป็นกระดูกสันหลัง กระดูกซี่โครงจำนวนหลายชิ้นของไดโนเสาร์กินพืช ขนาดใหญ่ (Sauropod)

หลุมที่ 4 (โนนสาวเอ้)

หลุมขุดค้นแห่งนี้พบโดยชาวบ้านหนองคอง จากการตรวจสอบพบเป็นฟอสซิลซึ่งกระจายอยู่เป็นบริเวณกว้าง กว่า 10 ตารางเมตร ประกอบด้วยกระดูกไดโนเสาร์ซอโรพอดขนาดใหญ่ และที่อยู่โนนวัยเยาว์ นอกจากนี้ก็ยังพบเกล็ดปลาแลบีโดเทส และกระดูกเต่า ปัจจุบันหลุมขุดค้นนี้ถูกบุกรุกทำลาย จึงเหลือเพียงร่องรอยเศษกระดูกและหลุมเท่านั้น

หลุมที่ 5 (ช่างภูคา) หลุมที่ 6 (ถางเค็ง) และหลุมที่ 7 (ภู่อ้อย)

หลุมขุดค้นทั้ง 3 แห่งนี้ พบกระดูกไดโนเสาร์ทั้งขนาดใหญ่และที่ยังเยาว์ และยังพบฟอสซิลของจระเข้ขนาดเล็กอีกด้วย

หลุมที่ 8 (กินลาดป่าฮาด)

พบรอยเท้าไดโนเสาร์ มากกว่า 60 รอยใน 10 แนวทางเดิน เป็นของไดโนเสาร์พวกกินเนื้อขนาดเล็ก ซึ่งเดินด้วย 2 ขาหลัง

หลุมที่ 9 (กินลาดยาว)

พบเมื่อปี พ.ศ. 2536 ได้มีการค้นพบกระดูกสันหลังหลายชิ้นไม่ต่ำกว่าชั้นหินทรายสีแดงของหินหมวดเสาหัว และยังพบส่วนของสะโพกด้านซ้ายและกระดูกส่วนหางกว่า 10 ชิ้น ซึ่งบ่งชี้ว่าเป็นไดโนเสาร์คาร์นิโพรอร์ ซึ่งเป็นไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่ ยาวประมาณ 6.5 เมตร



พิพิธภัณฑ์แหล่งขุดค้นไดโนเสาร์ภูทับข้าว จังหวัดกาฬสินธุ์ PHU KUM KHAO DINOSAUR SITE MUSEUM

ศูนย์ศึกษาวิจัยไดโนเสาร์ภูทับข้าว อ.สหัสขันธ์ จ.กาฬสินธุ์

ภูทับข้าว ตั้งอยู่ที่ อ.สหัสขันธ์ จ.กาฬสินธุ์ สามารถไปได้โดยรถส่วนตัว จากตัวเมืองกาฬสินธุ์ ใช้ทางหมายเลข 227 ไปประมาณ 30 กม. เลี้ยวขวา ตรงทางแยกติดกับโรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา ไปอีก 2 กม. ก็จะถึงยังภูทับข้าวดินแดนของไดโนเสาร์ อีกแหล่งหนึ่งที่น่าค้นหา



ซากดึกดำบรรพ์ไดโนเสาร์ที่ภูทับข้าว พบขึ้นแรกเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยพระครูวิจิตรสหัสคุณ เจ้าอาวาสวัดสักกะวัน (พระญาณวิศาลเถร) ทำการสำรวจขุดค้นอย่างเป็นระบบโดยนักธรณีวิทยาและคณะจากกรมทรัพยากรธรณี พบกระดูกไดโนเสาร์ขนาดต่างๆ



เป็นกระดูกไดโนเสาร์ชนิดกินพืชมากกว่า 7 ตัว จำนวนกระดูกมากกว่า 700 ชิ้น ซึ่งมีอายุกว่า 130 ล้านปี ที่สำคัญคือ พบชิ้นส่วนของหัวกระดูก ฟันและกราม และโครงกระดูกที่เรียงรายต่อกันเกือบจะสมบูรณ์ทั้งตัวอยู่ด้วย แหล่งขุดค้นนี้เป็นร่องน้ำ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมเหมาะสม ในการเก็บรักษาซากไดโนเสาร์ให้กลายเป็นซากดึกดำบรรพ์ ขณะนี้ได้สร้างอาคารคลุมหลุมขุดค้นเป็นพิพิธภัณฑ์ เปิดให้ชมทุกวัน สำหรับพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูทับข้าว เปิดบริการปี พ.ศ. 2549

รอยเท้าไดโนเสาร์

รอยเท้าไดโนเสาร์จังหวัดกาฬสินธุ์ค้นพบรอยเท้าไดโนเสาร์ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2539



บริเวณกลางลานหินร่องน้ำ ทั่ววงเวียนงาน เชียงเขาภูแฝก เพื่อหาภูพานบ้านน้ำคำ ตำบลภูแล่นช้างกิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นรอยเท้าไดโนเสาร์พวกเทอโรพอด ซึ่งเป็นไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่ เดินและวิ่งด้วย 2 เท้าหลัง ขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดกาฬสินธุ์



อาคารพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูทับข้าว

ไดโนเสาร์



ไดโนเสาร์

ไดโนเสาร์เป็นสัตว์เลื้อยคลานโบราณชนิดหนึ่ง ซึ่งอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินและสูญพันธุ์หมดสิ้นจากโลกนี้เมื่อหลายสิบล้านปีมาแล้ว คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าไดโนเสาร์เป็นสัตว์ที่ใหญ่โตมหึมาหรือเป็นสัตว์ประหลาดขนาดยักษ์ เช่นเดียวกับปลาวาฬบ้างก็ว่าเป็นสัตว์ใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีอยู่ในโลก แต่โดยความเป็นจริง ไดโนเสาร์มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกันมากมาย ตั้งแต่ขนาดใหญ่มหึมา น้ำหนักกว่า 100 ตัน สูงมากกว่า 100 ฟุต จนถึงพวกที่มีขนาดเล็กๆ บางชนิดก็มีขนาดเล็กกว่าไก่ บางพวกเดินสี่ขา บางพวกก็เดินและวิ่งบนขาหลัง 2 ข้าง บางพวกกินพืชเป็นอาหาร ในขณะที่อีกพวกหนึ่งกินเนื้อเช่นเดียวกับสัตว์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ไดโนเสาร์พวกแรกปรากฏบนโลกเมื่อกว่า 225 ล้านปีมาแล้ว ในเวลานั้นทวีปต่างๆ ในปัจจุบันยังคงต่อเนื่องกันและเจ้าสัตว์เลื้อยคลานพวกนี้มีชีวิตอยู่และมีวิวัฒนาการอันยาวนานถึง 160 ล้านปี กระจายแพร่หลายอยู่ทั่วผืนแผ่นดินในโลก และสูญพันธุ์ไปหมดเมื่อ 65 ล้านปีล่วงมาแล้ว ในขณะที่มนุษย์เพิ่งปรากฏตัวในโลกหลังจากไดโนเสาร์สูญพันธุ์ไปแล้วถึง 60 ล้านปี



การค้นพบไดโนเสาร์ครั้งแรก

ในปี พ.ศ. 2384 ศาสตราจารย์ริชาร์ด โอเวน นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษเป็นผู้ตั้งชื่อ "ไดโนเสาร์" (Dinosaur) ซึ่งมาจากภาษากรีก อันเป็นภาษาที่นิยมนำมาตั้งชื่อพืชและสัตว์ทางวิทยาศาสตร์ คำว่า ไดโน (Dino) แปลว่า น่ากลัวมาก และ Sauros หมายถึง สัตว์เลื้อยคลานและเมื่อมีการพูดถึง Dinosaur ทุกคนก็จะคิดถึงสัตว์เลื้อยคลานขนาดยักษ์ ที่มีความน่ากลัwnั่นเอง

ซากดึกดำบรรพ์ของไดโนเสาร์

ฟอสซิลหรือซากดึกดำบรรพ์ คือ ซากของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ที่ตายแล้ว ถูกเก็บรักษาโดยธรรมชาติไว้ในหิน ฟอสซิลเกิดเมื่อสิ่งมีชีวิตตายลงเนื้อเยื่อเน่าเปื่อย ผุพังเหลือเพียงส่วนที่แข็งที่สุด แล้วซากที่เหลือเหล่านี้ถูก

ทับถมด้วยโคลนตะกอน ทำให้อากาศและออกซิเจนซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเจริญเติบโตของแบคทีเรียไม่มีโอกาสเข้าถึงซากได้ ขณะเดียวกันน้ำหรือโคลนที่เต็มไปด้วยแร่ธาตุต่างๆ ซึมเข้าไปในกระดูกอุดตันโพรงและช่องว่างที่มีอยู่ ทำให้กระดูกเหล่านี้แข็ง นานเข้าจนกระดูกกลายเป็นหินแกร่งขึ้นจนสามารถรับน้ำหนักของหิน ดินทราย ที่ทับถมต่อมาได้

เมื่อเวลาผ่านไปหลายล้านปี เปลือกโลกเกิดการเคลื่อนที่ ชั้นหินตะกอนส่วนบนถูกกัดเซาะพังทลายลง ในที่สุดซากดึกดำบรรพ์ก็ ปรากฏออกมาให้เห็น



พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ธรณีวิทยาเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี



กรมทรัพยากรธรณีได้รับมอบที่ดินราชพัสดุจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมศิลปากร เพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานบริเวณคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และจัดตั้งสถาบันศิลปวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ เพื่อน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อีกทั้งยังเป็นสถานที่อนุรักษ์แหล่งข้อมูลอ้างอิงและตัวอย่างที่สำคัญทางธรณีวิทยา เช่น การจัดลำดับชั้นหิน ที่มีอายุเก่าแก่กว่า 500 ล้านปี ตลอดจนซากดึกดำบรรพ์ที่มีคุณค่าหาได้ยากในโลก เช่น ไดโนเสาร์ และสัตว์เลื้อยลูกด้วยนมอื่นๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมทรัพยากรธรณียังจัดส่วนแสดงไว้สำหรับประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนได้ศึกษาหาความรู้ และเป็นแหล่งกิจกรรมด้านธรณีวิทยา ซึ่งมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เช่น แผ่นดินถล่ม แผ่นดินไหว น้ำท่วม ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรณี
เปิดให้บริการปีพ.ศ. 2549



พิพิธภัณฑณ์แร่และหิน MINERAL AND ROCK MUSEUM

กรมทรัพยากรธรณี กรุงเทพฯ พิพิธภัณฑณ์ทรัพยากรธรณี

พิพิธภัณฑณ์ทรัพยากรธรณี ถนนพระราม 6 มีส่วนจัดแสดงข้อมูลคำอธิบายรูปภาพ แบบจำลองและตัวอย่างจริง ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทางธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณีเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรณีและนำมาซึ่งการอนุรักษ์

ภายในอาคารพิพิธภัณฑณ์ทรัพยากรธรณี มีส่วนจัดแสดงแบ่งได้ 3 ส่วน ดังนี้

ธรณีวิทยา (Geology)

เช่น โลก แผ่นดินไหว การเคลื่อนที่ของทวีป แร่ การกำเนิดแร่ ชนิดและการทดสอบแร่ หินต่างๆ การสำรวจธรณีวิทยาน้ำบาดาลและซากดึกดำบรรพ์



ทรัพยากรแร่ (Minerals Resources)

เช่น อัญมณีและหินมีค่า ประโยชน์ของแร่ชนิดต่างๆ การทำเหมืองแร่และแร่จากต่างประเทศ

นิทรรศการพิเศษ (Special Exhibition)

มีการจัดแสดงเรื่องไดโนเสาร์ในประเทศไทยให้ผู้สนใจได้เข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

ผู้สนใจสามารถเข้าชมเป็นหมู่คณะได้ ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีจัดให้มีการบรรยายทางวิชาการมอบความรู้ แจก จำหน่ายเอกสาร ตัวอย่างแร่และหิน นอกจากนี้มีบริการให้ยืมอุปกรณ์จัดนิทรรศการสำหรับแสดงตัวอย่างแร่ หิน รูปภาพและสไลด์อีกด้วย



อาคารพิพิธภัณฑณ์สถานแห่งชาติธรณีวิทยาเฉลิมพระเกียรติ

แผนที่พิพิธภัณฑ์ทรัพยากรธรณี กกม.



การให้บริการ

เปิดให้ชมในวันและเวลาราชการ
ตั้งแต่เวลา 8.30-16.30 น.
โทร. 02-202-3669 และ
02-202-3570
ประชาชนสามารถเข้าชมได้
โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ



แผนที่อุทยานฯ สอนแก่น



การให้บริการ

เปิดให้บริการทุกวัน
(ยกเว้นวันหยุด)
ตั้งแต่เวลา 8.30-17.00 น.
โทร. (043) 438-204-6
ประชาชนสามารถเข้าชมได้
โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

แผนที่อุทยานฯ เว จ.กาฬสินธุ์



การให้บริการ

เปิดให้บริการทุกวัน
(ทั้งวันธรรมดาและวันหยุด)
ตั้งแต่เวลา 8.30-17.30 น.
โทร. (043) 871-014
ประชาชนสามารถเข้าชมได้
โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ



แผนที่คลองทรวง จ.ปทุมธานี



การให้บริการ

ขณะนี้ยังไม่เปิดให้บริการ
เนื่องจากอยู่ระหว่างการก่อสร้าง
และจัดเตรียมสถานที่
กำหนดแล้วเสร็จประมาณปี
พ.ศ. 2549

